

Оријана Вуковић, библиотекар

ori.jana.vukovic@nub.rs

Александра Рендић, библиотекар

aleksandra.rendic@nub.rs

ЈУ Народна и универзитетска библиотека Републике Српске

Бања Лука

УДК: 027.54-051:37.018.48]:004.7

DOI: 10.7251/BSCSR1807007V

ВЈЕШТИНЕ БИБЛИОТЕКАРА САВРЕМЕНОГ ДОБА

Апстракт: Библиотеке, библиотекарски и библиотекарство као научна дисциплина током година свог постојања мијењали су свој облик, организацију и начин рада, али је основна функција ове области остала непромијењена. Прикупљање, чување и давање информација на коришћење и даље је примарни задатак библиотекарства.

Библиотеке савременог доба које карактерише период аутоматизације и увођење електронске библиотеке, захтијевају од библиотекара савременог доба потпуно нова знања и вјештине. Библиотекарски се суочавају са обавезом усавршавања, прилагођавања новим информационим технологијама и новим методама прикупљања и преношења информација до својих корисника.

Кључне ријечи: библиотеке, библиотекарски, аутоматизација и електронско библиотекарство, промјене, савремено библиотекарство, нова знања и вјештине, стручно усавршавање.

Увод

Народне библиотеке као културна средишта и информационе тачке локалних заједница развиле су се у Европи, Америци и Аустралији средином деветнаестог вијека како би промовисале и подстакле читање. Јавне библиотеке су временом постале мјесто сусрета за грађане свих старосних и социјалних структура. Упркос знатним промјенама крајем двадесетог вијека, до којих је дошло увођењем нових техника и медија, примарни циљ јавне библиотеке је остао непромијењен – образован, писмен грађанин.

Најновија европска искуства народне библиотеке виде као мјесто услуга, темељено на усмјерености на кориснике. Савремена библиотека, библиотека будућности, требало би да представља повезницу традиционалних и иновативних производа са социјалном размјеном и комуникацијом. У складу с тим начелима требало би да живи и понаша се и савремени библиотекар.

Усмјереност на кориснике

Библиотечко особље, без обзира на развој информационих технологија и електронског приступа информацијама, и даље је највећа вриједност библиотеке. Професионална служба у библиотекама почиње и завршава се са библиотечким збиркама, али ако нема особе која брине о збиркама и која усмјерава кориснике ка њима, неће постојати ни пуни и позитивни доживљај библиотеке.

Усмјереност на кориснике у народним библиотекама актуелна је већ од седамдесетих година прошлог вијека, а усвајање става да је библиотека јавна служба представља императив. Док се то у почетку ограничавало искључиво на медијску грађу и њену презентацију, данас је у средишту пажње све више корисник, односно посјетилац библиотеке.

Разлози за то су различити и присиљавају библиотеку и библиотекаре на ново одређивање њихове улоге:

- Друштвене промјене – виши степен образовања и промјена система вриједности
- Развој медија и с тим повезано понашање у односу на медије
- Информатичко друштво
- Дигитализација и интернет¹

¹ Фогт, Ханелоре. Књижница - оаза услуга? // Нове услуге за кориснике народних књижница: њемачка искуства. Загреб: Књижнице града Загреба, 2004. Стр. 34.

Друштвене промјене

Усмјереност на кориснике је концепт који води у будућност, јер је у њему садржано планско и комплетно дјеловање библиотеке и библиотекара и јер у себи обједињује три битне одреднице за успјех – кориснике, запослене и производе библиотеке, који се налазе у уским интерактивним односима.

Као прва у ланцу корисника библиотеке, а можда и најважнија карика искристалисала се **млада популација** становништва, тачније дјеца и тинејџери. Библиотекари, као посредници између књиге и младих, једна су од најбитнијих веза која има за циљ усмјеравање читања на задовољство и могућност за сазнавање нових информација, идеја, погледа на свијет и околину.

„Писменост је мултидимензионални концепт и према Адели Фејзик, развој информационе писмености неопходно је укључити у организацију рада дјечијих одјељења у јавним библиотекама. То подразумијева организацију особља, усмјереност на рад с групама корисника, планирање и процјене услуга“.²

Позајмно одјељење НУБРС је свој рад у задњих десетак година усмјерило све више на млађе кориснике и како од младог човјека добити читаоца за цијели живот (Примијећена је била једна стагнација и мали број уписане млађе популације у односу на остале). Прије свега обновљена је и набављена школска лектира као прва карика која ће, некада и без жеље, натјерати младу популацију да дођу у библиотеку. Успостављена је добра сарадња са професорима средњих школа и факултета који у оквиру наставног плана и програма имају обавезну посјету библиотеци.

² Хигинс, Сјузан И. Јавне библиотеке и службе за младе. Београд: Народна библиотека Србије, 2009. Стр. 37.

Тада наступамо ми, библиотекари, који својим позитивним ставом и приступом и на један младима прихватљив начин и језиком њима разумљивим покушавамо приказати библиотеку и које све услуге она нуди. Многи од њих никада нису били у библиотеци, али ми желимо постићи да они сами пожелe да нас поново посјете. Настојимо да младим људима покажемо да су увијек добродошли, да осим обавезне лектире има и других занимљивих садржаја и књига које би им могле бити занимљиве и да ћемо се потрудити да дођемо до књига које би они жељели прочитати. Да их пратимо у новим технологијама, да имамо *wireless*, да имамо своју Интернет, али и Facebook страницу, Twitter. Покушавамо им библиотеку представити као мјесто разговора, заједничког трагања, позитивне комуникације и да нас могу питати све што их занима и да ћемо се максимално потрудити да им помогнемо око њихових семинарских, матурских и других радова.

Када је ријеч о интервјуу са **одраслима**, прије претраживања, Џој Грајнер цитира Бејкера и Ланкастера: „Мјера успјеха интервјуа је учесталост и квалитет размјене зато што у интервјуу прије претраживања библиотекарево понашање и знање веома јако утичу на квалитет информација које се пружају“.³

За све то су потребни добро обучени библиотекари, флексибилни и спремни да помогну, али и сами да савладају многе нове начине проналажења информација. Библиотекари који ће омогућити кориснику доступност свим врстама информација о грађи коју библиотека посједује као и о оној која није у нашем власништву.

Како би библиотеке и даље могле остваривати своје основне задатке, информисање и образовање, морају се прилагодити општем технолошком развоју. Такође, морају развијати и културу разговарања, способност да се олакша

³ Исто. стр. 53.

приступ збирци и да се уочи да ли се збирка заиста користи или не. Понашање библиотекара и његово знање могу позитивно да утичу на учесталост и квалитет размјене информација у току разговора с корисником.

Став добродошлице најуспјешнији је начин да се уклоне препреке између посјетилаца и информација. Библиотека је за своје кориснике мјесто учења, те би и она сама морала исказивати спремност и отвореност према новитетима, а библиотекари морају бити школовани на одговарајући начин.

Развој медија, информатичко друштво, дигитализација

Библиотекари савременог доба имају обавезу информатичког описмењавања и праћења развоја информационих технологија. Нове генерације корисника показују културу тражења информација путем нових медија.

Појам нових медија у библиотекарству обухвата двије категорије:

- медије у виду некњижне грађе који проширују понуду библиотеке и профилишу њене збирке, али не утичу на сам темељни концепт библиотеке (филм, аудио грађа, играчке и др);
- нове медије који су унијели револуционарне промјене у библиотечко пословање у цјелини, те суштинске промјене у темељне функције и задаће библиотеке (рачунар, укључујући мреже, ОПАС и друге, Интернет, мултимедија, дигитална библиотека).

Појава нових медија, развој информатичког друштва и дигитализација довели су, не само до појаве нових услуга у народним библиотекама, него и нове категорије корисника. Традиционалног корисника – читаоца претежно оријентисаног на грађу, услуге и запослене у библиотеци све више замјењује савремени корисник – мултимедијално

оријентисан, активан у односу на грађу, информационо писмен.

Вјештине и знања библиотечног особља од пресудног су значаја за укупни успјех њихове мисије у складу са новим задацима. Савремени библиотекар, осим традиционалних особина као што су знање, вјештине, компетентност, мора да посједује и комуникативност, креативност, способност сарадње, тимског рада.

„Нови библиотекар“ мора да познаје и вјештине везане уз нове медије:

- познавање извора који чине отворену библиотечку збирку, приступе изворима и њихово коришћење
- познавање информацијске и комуникацијске технологије.

У складу с тим и едукација библиотечног особља требало би да се креће у тим правцима:

- медији у ужем смислу: познавање медија и њиховог значаја и утицаја на укупно пословање, вредновање медија, коришћење медија укључујући и руковање технологијом, образовање корисника, правни, етички и други аспекти медија...
- медији у ширем смислу: нове услуге засноване на дифузији и стратешком коришћењу нових медија, нова организацијска култура условљена појавом нових медија.⁴

Као активни судионици информатичког друштва, адекватно образовани, библиотекари би требало да упознају своје кориснике са позитивним странама информационог напретка библиотека, да им објасне и покажу да су извори, односно медији за коришћење, доступни свима и да штеде

⁴ Каталенац, Драгутин. Народне књижнице и нови медији: управљање новим услугама у народним књижницама. // Народне књижнице у новој Еуроци 5: утјецај глобализације и информатизације на народне књижнице у транзицијским земљама. Загреб: Књижнице града Загреба, Градска књижница, 2003. стр. 186.

вријеме корисника. Такође, требало би да Интернет, који је постао појам за све ове промјене, прикажу као могућност за долазак до жељених података, а не само као средство за дружење и забаву.

Као примјер навешћемо долазак ученика средње школе који су од професора добили задатак да као лектуру прочитају Плауту драму „Шкртац“. У њиховој школи постоји само једна књига, а прије доласка у библиотеку обишли су неколико књижара у потрази за дјелом. На крају су се обратили и нама за помоћ, а морам напоменути да до тада нису били чланови библиотеке. У претраживању каталога дошли смо до податка да наша библиотека посједује један примјерак из 1951. године, али да ни он није тренутно на полици. Упитали смо да ли су покушали да претражују Интернет, на шта смо добили негативан одговор. Наравно да смо им жељели помоћи и на Google претраживачу смо укуцали [Плаут Шкртац pdf](#) и пронашли комплетно дјело. Реакција корисника је била таква, прво да се захваљују, друго да нису знали да то могу пронаћи на Интернету, а као треће наводим да су се, без обзира на то што нисмо нашли књигу, они ипак одлучили уписати у библиотеку и постати наши чланови.

Закључак

Нове технологије ће долазити и пролазити. Промјене су неизбежне. Али ако се библиотекари могу прилагодити и прихватити промјене, ако могу лако савладати нове технологије, бити у току с промјенама у професији, ако могу планирати увођење нових сервиса и услуга и унаприједити старе, ако могу развити услуге које задовољавају потребе свих корисника, биће у већој могућности да се суоче са изазовима које доносе промјене популације нових корисника као и технолошке промјене.

Литература

1. Фогт, Ханелоре. Књижница - оаза услуга? // Нове услуге за кориснике народних књижница: њемачка искуства. Загреб: Књижнице града Загреба, 2004.
2. Хигинс, Сјузан И. Јавне библиотеке и службе за младе. Београд: Народна библиотека Србије, 2009.
3. Каталенац, Драгутин. Народне књижнице и нови медији: управљање новим услугама у народним књижницама. // Народне књижнице у новој Еуропи 5: утјецај глобализације и информатизације на народне књижнице у транзицијским земљама: зборник радова. Загреб: Књижнице града Загреба, Градска књижница, 2003.
4. Брофи, Питер. Библиотека у двадесет првом веку: нове услуге за информационо доба. Београд: Clío, 2005.

SKILLS OF THE LIBRARIAN OF MODERN AGE

Abstract: Modern age libraries, which are characterized by a period of automatization and introduction of the electronic library, demand from their librarians a completely new set of skills and knowledge. Librarians are facing the duty of improvement, adapting to new informational technologies and new methods of gathering and passing information to the end users.

New technologies will come and go. Change is inevitable. However, if librarians could adapt and accept changes, if they could easily tackle new technologies, stay in touch with changes in their profession, if they could plan introduction of new services and improving old ones, if they could develop services that satisfy needs of all users, the opportunity for tackling challenges that bring change in the population of new users, as well as technological changes, will rise.

Key words: libraries, librarians, automatization and electronic librarianship, changes, modern librarianship, new knowledge and skills, professional improvement.